

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ РОДИН

У статті йдеться про актуальність теми реалізації процесу соціального відновлення колишніх військових в сучасному суспільстві; розглядаються основні етапи програми та стратегії соціального відновлення військовослужбовців і членів їхніх родин, а також виклики, з якими вони стикаються.

Ключові слова: соціальне відновлення, військовослужбовці, реабілітація, адаптація, стигматизація.

The article deals with the relevance of the topic of the implementation of the process of social rehabilitation of former military personnel in modern society; the main stages of the program and strategies for the social recovery of military personnel and their family members, as well as the challenges they face, are considered.

Key words: social recovery, military personnel, rehabilitation, adaptation, stigmatization.

Постановка проблеми. Військові конфлікти, зокрема війна в Україні, мають значний вплив на життя військовослужбовців і членів їхніх родин. Актуальність теми соціального відновлення військовослужбовців та членів їх родин зростає на фоні глобальних військових конфліктів, зокрема війни в Україні. Соціальне відновлення цих осіб є критично важливим аспектом, що забезпечує їхнє психологічне, емоційне та соціальне благополуччя. Ця проблема має значний соціальний, психологічний і економічний вимір, оскільки впливає на благополуччя окремих осіб і суспільства в цілому, реалізація соціального відновлення військовослужбовців і членів їх родин є надзвичайно актуальною темою, що потребує наукового дослідження; проблема соціального відновлення охоплює широке коло питань, пов'язаних із соціальною, психологічною та економічною підтримкою, що виступають ключовими для забезпечення їхнього благополуччя і адаптації в післяконфліктному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна наука активно долучається до розроблення, наукового обґрунтування та пропозицій щодо нових «викликів» у житті військовослужбовців та членів їх родин після повернення перших до цивільного життя та проблем їх відновлення. Праці Г. Аксьонова, Л. Берездецької, Т. Вдовиченко, Є. Гордієнко, Н. Комарової, А. Красицької, Т. Семигіної, О. Сороківської, І. Котовської, І. Луциків, А. Тареліної, С. Чуприни та інших пов'язані переважно з характеристикою процесу соціального захисту та соціальної адаптації колишніх військових, але процесу відновлення не приділено належної наукової уваги.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб розглянути процес реалізації соціального відновлення військовослужбовців та членів їх родин.

Виклад основного матеріалу. Військові дії залишають глибокий слід на житті військовослужбовців та їхніх родин. Психологічні травми, фізичні ушкодження та соціальна ізоляція стають серйозними викликами, які потребують ефективних рішень. В умовах війни та післяконфліктного відновлення важливо враховувати специфіку потреб цих осіб.

Як справедливо зазначають О. Куклишин та А. Хижняк «після повернення до мирного життя перед людиною, яка несла службу, постає кілька об'ємних та важливих завдань: відновити сили після війни (тіло та психічний стан); справитися з можливим почуттям провини та можливим посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) (варто зазначити, що не всі стикаються з цими станами); адаптуватися до мирного життя; віднайти нові сенси у цивільному житті; знайти спеціальність та реалізувати себе у мирному житті» [1].

Багато військовослужбовців стикаються з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) та іншими психічними розладами. Їх соціальне відновлення вимагає комплексної психологічної підтримки. Успішна адаптація може зменшити ризик самогубств, залежностей і соціальної девіації.

Члени родин військовослужбовців також переживають значний стрес і емоційні труднощі. Підтримка родин є невід'ємною частиною процесу соціального відновлення, і це питання потребує наукового обґрунтування для розробки ефективних програм.

Реінтеграція військовослужбовців у цивільне життя також пов'язана з питаннями працевлаштування і професійної адаптації. Економічна підтримка, навчання новим професіям і створення робочих місць є критично важливими для успішного соціального відновлення.

Дослідження соціального відновлення військовослужбовців має політичну актуальність, оскільки ефективні програми підтримки сприяють стабільності в країні. Політика у сфері соціального забезпечення повинна враховувати потреби військових і їхніх родин, щоб уникнути соціальної напруги.

Соціальне відновлення військових – це процес реінтеграції ветеранів і учасників бойових дій у цивільне життя після служби, що включає в себе кілька аспектів: допомога в подоланні травм, стресів і психологічних труднощів, пов'язаних із військовим досвідом; підтримка у відновленні соціальних зв'язків, інтеграції в громаду, а також у відновленні стосунків з родиною; навчання новим професіям, допомога в працевлаштуванні, розвиток підприємницьких навичок; забезпечення доступу до матеріальної допомоги, пільг та програм соціального забезпечення; надання медичних послуг, включаючи фізичну реабілітацію і лікування.

Соціальне відновлення військовослужбовців, як бачимо, охоплює комплекс заходів, спрямованих на їхню реінтеграцію в цивільне життя, а

саме: психологічну допомогу, медичну реабілітацію, професійну адаптацію, підтримку сімейних відносин та соціальну інтеграцію.

Соціальне відновлення є критично важливим для забезпечення благополуччя ветеранів та їхньої спроможності адаптуватися до цивільного життя.

Вітчизняні науковці та практики працюють над розробленням програм соціального відновлення військовослужбовців та членів їхніх родин, йдеться про:

- психологічну підтримку,
- медичну реабілітацію,
- професійну адаптацію,
- підтримку родин.

Психологічна підтримка. Військовослужбовці, які пережили бойові дії, можуть страждати від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривоги та депресії. Теорії адаптації вказують на важливість підтримки в процесі повернення до нормального життя, враховуючи індивідуальні психологічні особливості.

Психологічна допомога є одним з основних напрямів соціального відновлення. Вона може включати індивідуальні консультації, групову терапію, арт-терапію та заняття, що сприяють емоційній регуляції. Важливою є також робота з родинами, адже підтримка близьких може суттєво полегшити процес реінтеграції.

Медична реабілітація та медична допомога військовослужбовцям, що отримали травми під час служби, включає фізичну реабілітацію, лікування хронічних захворювань і психосоматичних розладів. Системний підхід до реабілітації допомагає відновити фізичні функції та покращити якість життя.

Соціальне відновлення в межах *професійної адаптації* передбачає програми перекваліфікації та працевлаштування. Військовослужбовці мають можливість отримати нові професійні навички, що дозволяє їм успішно адаптуватися на цивільному ринку праці. Співпраця з підприємствами та установами є важливим аспектом цього процесу.

Розроблення програми *підтримки членів родин* наголошує на тому, що члени сімей військовослужбовців також потребують підтримки, оскільки вони можуть переживати емоційний стрес через відсутність або травми близької людини. Такі програми підтримки можуть включати консультації, групи самопомогі та освітні заходи, що сприяють зміцненню сімейних зв'язків.

Поруч з окресленням важливості та необхідності процесу соціального відновлення колишніх військових та їх родин для успішної його реалізації треба врахувати й можливі виклики такого процесу з метою мінімізації негативних наслідків у подальшій роботі. Серед викликів, що можливі в процесі соціального відновлення, є стигматизація, недостатність ресурсів та індивідуальні особливості особистості військовослужбовця.

Стигматизація. Військовослужбовці, які пережили бойові дії, можуть стикатися зі стигматизацією в суспільстві, що ускладнює їхню адаптацію. Негативне ставлення з боку оточення може стати серйозним бар'єром для соціального відновлення.

Недостатність ресурсів – це брак фінансових, медичних та соціальних ресурсів, що може ускладнити реалізацію програм відновлення, тому важливо забезпечити належне фінансування та підтримку з боку держави і громадських організацій.

Враховання *індивідуальних особливостей* лежить в основі того, що кожен військовослужбовець має унікальний досвід, тому їхні потреби можуть значно варіюватися. Це вимагає індивідуального підходу до процесу соціального відновлення, що може бути складно реалізувати в умовах обмежених ресурсів.

Висновки. Соціальне відновлення військовослужбовців і членів їхніх родин є важливим аспектом забезпечення стабільності в суспільстві після військових конфліктів, а ефективна реалізація програм психологічної підтримки, медичної реабілітації, професійної адаптації та підтримки сімейних відносин сприятиме успішній реінтеграції військовослужбовців у цивільне життя. Однак для цього необхідно подолати численні виклики, зокрема стигматизацію, недостатність ресурсів та врахування індивідуальних потреб. Тільки комплексний підхід може забезпечити успішне соціальне відновлення та сприяти покращенню якості життя військовослужбовців та членів їхніх родин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куклишин О., Хижняк А. Як досягти кар'єрного успіху після військової служби: практичні рекомендації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf> . – Назва з титул.екрану.
2. Семигіна Т. Військовий конфлікт в Україні: виклики та можливості для соціальної роботи [Текст] / Т.Семигіна // Україна в сучасному світі: виклики і можливості/ Зб. тез Міжнарод. наукової конференції викладачів, аспірантів і студентів – К.: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. – С. 12.
3. Сороківська О. А., Котовська І.В., Луциків І.В. Формування ефективної політики зайнятості ветеранів АТО: загальнодержавний та регіональний аспекти [Текст] / О. А. Сороківська, І.В. Котовська, І.В. Луциків // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №18. – С. 366-372.
4. Чуприна С. Соціальна адаптація учасників воєнних конфліктів як технологія попередження соціальної напруги [Текст] / Габітус Випуск 12. Том 1. 2020. С. 62-67 / [Електронний ресурс]. - URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/12_2020/part_1/12-1.pdf

Науковий керівник кандидатка педагогічних наук, доцентка Швець Т.М.